

технологиялар мен Интернет желісін қолдану тәсілі ретінде сауда операцияларын дамытудың маңызды стратегиялық бағыты болып табылады. Қазақстан үшін оның дамуы Дүниежүзілік сауда ұйымына, Еуразиялық экономикалық одаққа және "Белдеу және жол" бастамашылығына мүше болу кезеңінде ерекше өзекті. Осыған байланысты Үкімет "Цифрлық Қазақстан" мемлекеттік бағдарламасын қабылдады, онда мынадай нысаналы индикаторлар айқындалған: бөлшек сауданың жалпы көлеміндегі электрондық сауданың үлесі 2019 жылы – 1,7%, 2020 жылы – 2%, 2022 жылы – 2,6%; бөлшек саудада онлайн-тапсырыстар санының өсуі (2016 жылға қарай) 2019 жылы – 95%, 2020 жылы – 144%, 2022 жылы – 281%; цифрлық технологиялар арқылы қолма – қол ақшасыз төлемдердің өсуі (2019 жылға қарай) 2020 жылы – 18%, 2022 жылы – 35%. Электрондық сауданың дамуын айқындайтын негізгі факторлардың бірі халықтың ақпараттық және коммуникациялық технологиялар мен Интернет желісіне қолжетімділігі болып табылады. 2018 жылдың қорытындысы бойынша Интернет желісін пайдаланушылардың үлесі 81,3% құрады. Жылдың басты оқиғасы ауылдық елді мекендерді кең жолақты қолжетімділікпен қамтамасыз етуге бағытталған жоба бойынша "Қазақтелеком" АҚ талшықты-оптикалық байланыс желісі құрылысының басталуы болды. Екі жыл ішінде 15 мың км астам талшықты-оптикалық байланыс желілерін салу және 2,5 мыңға жуық магистральды арналарға қосу жоспарлануда. 828 елді мекенде мемлекеттік мекемелер, БҰҰ Халықаралық электрбайланыс одағының (International Telecommunication Union) ақпараттық-коммуникациялық технологияларды дамыту жөніндегі бағалауына сәйкес, Қазақстан 176 елдің ішінде 52-орында. Онлайн-сауданың жағдайы қолма-қол ақшасыз төлемдер құралдарының дамуымен байланысты. Ұлттық Банктің 2019 жылғы 1 қыркүйектегі мәліметі бойынша, 30,1 млн төлем карточкалары айналымда, олардың ұстаушылары 26,6 млн адам болып табылады (2018 жылдың ұқсас күнімен салыстырғанда тиісінше 39,6% және 49,5% өсім байқалады). Ең көп тараған дебеттік карточкалар болып табылады, олардың үлесі 78,6%, кредиттік карточкалардың үлесі – 18,0% құрайды. 2019 жылғы тамызда төлем карточкаларын пайдалану арқылы транзакциялар көлемі 2,7 трлн теңгені құрап, 2018 жылмен салыстырғанда 49,3% - ға артты. Жүргізілген транзакциялар саны да 84,4% - ға өсіп, 130,4 млн.әрекетке жетті.

Әдебиеттер тізімі

1. "Цифрлық Қазақстан-2020" мемлекеттік бағдарламасы [Электрон. ресурс] <http://egov.kz/>
2. Нысанбаев С.Н., Қожамқұлова Ж.Т. Коммерциялық кәсіпкерлік негіздері: Оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2004. – 138 бет.
3. Кәсіпкерлікті қолдау инфрақұрылымы” әдістемелік құрал 2005 (ҚР СИМ Кәсіпкерлікті дамыту департаментінің қолдауымен)
4. Нәбиев Е.Н. Кәсіпорын экономикасы. – Қарағанды: ҚарМУ, 2007

Ұйымды дамыту стратегиясын әзірлеудегі экономиканың цифрлық трансформациясы

Б.Г. Нурпеисов¹, Р.М. Мұханбетжан²

¹Экономика және халықаралық бизнес кафедрасының доценті, э.ғ.к.,

²"Іскерлік әкімшіліктендіру" мамандығы бойынша I курс магистранты
rasul.mukhanbetzhan@mail.ru

^{1,2}Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: "Цифрлық трансформацияға" қарағанда бүгінгі корпоративтік лексикада мазасыздық терминінің жоқ. Цифрлық трансформация-бұл түбегейлі өзгерістер. Мақалада цифрлық өндіріске көшу кезінде өнеркәсіптік кәсіпорындарды сынайтын проблемалар қарастырылған. Цифрлық өндіріске көшуден туындаған құнды жасаудың дәстүрлі тізбегіндегі қызмет түрлерінің өзгеруіне талдау ұсынылған. Софтверлік компаниялардың сандық экономикаға кірігу тәжірибесі негізінде өнеркәсіптік кәсіпорындардың құрылымдық өзгерістеріне баға берілді.

Кілт сөздер: Индустрия 4.0, цифрлық трансформация, ақылды өнімдер, құнды құру тізбегі, ұйымдастыру құрылымы.

Әлемдік өнеркәсіптегі өндірістік процестерді бірлесіп автоматтандыру және роботтандыру 1970-ші жылдары басталды. Сонымен қатар, 15-20 жыл бұрын өнеркәсіптік кәсіпорынның бірде-бір басшысы бүгінде өндірісті автоматтандыруды қамтамасыз еткен еңбек өнімділігінің деңгейін

армандай алмады. Алайда, бүгінде көптеген адамдар әлемде жаңа, ішінара белгісіз механизм іске қосылғанын, мүмкін, тіпті кәсіпорындардың өмірін тағы да өзгертетін ауқымды өзгерістер енгізілгенін түсінеді.

"Индустрия 4.0" тұжырымдамасы немесе Төртінші өнеркәсіптік революция кәсіпорынның барлық физикалық активтерін тура цифрландыруды және оларды бірыңғай экожүйеге интеграциялауды көздейді. Жаңа парадигма барлығына жаңа және тең мүмкіндіктер береді. Алайда, тарих формацияның өзгеруі оған дайын емес кәсіпорындар үшін соңына айналуы мүмкін екенін дәлелдейді. Тек кәсіпорындардың жоғары менеджментіне ғана бизнестің өсуі үшін жаңа түрткі бере ме, әлде экономиканың тұтас салаларының құлдырауына әкеп соқтыратынына байланысты.[1]

Бүгінгі корпоративтік лексикада "цифрлық трансформацияға" қарағанда маңызды термині бар ма?. Мүмкін, жоғары ставкаларды ескере отырып, жоқ шығар.

Бұл мәселе ақпаратқа тәулік бойы қол жеткізуді қажет ететін және процесті автоматтандыруды қолданатын немесе саланың басқа қажеттіліктерін қажет ететін немесе шешім қабылдаушылар үшін ақпарат жинайтын компаниялар үшін өзекті. Трансформациялау оңай емес, материалдық жағынан да, ресурстар жағынан да үлкен шығындарды талап етеді, сондықтан Манн оған кіріспес бұрын он сұраққа жауап беруді ұсынады. Оның ойынша, дұрыс жауаптар мақсаттарды түсінуге және көші-қон жоспарын құруға көмектеседі.

Цифрлық трансформация-бұл түбегейлі өзгерістер. Ол өнімнің қалай жасалғанын, өндіріліп, сатылып, жеткізіліп, қызмет көрсетілетінін өзгертеді. Цифрландыру бас директорларды компанияның өз бизнес-үдерістерін қалай орындайды, басқарудың қандай әдістері пайдаланылады және ақпараттық жүйелер қалай құрылды, сондай-ақ клиенттермен өзара қарым-қатынас сипаты туралы бәрін білуге мәжбүрлейді.[2]

Кәсіпорын басшыларынан «цифрлық» дегеннің не екенін сұрағанда, кейбіреулер бұл АТ бөлімі үшін жасалынған термин деп санайды. Басқалары сандық маркетингке немесе сатылымға назар аударады. Бірақ аз адамдар сандық түрлендірудің нені білдіретіні туралы кең, біртұтас пікірге ие. МакКинси сарапшылары сандық түрлендіруді адамдарға, құрылғыларға және физикалық нысандарға кез-келген жерде байланыстырудың лезде, еркін және мінсіз мүмкіндігі ретінде қарастырады. Сандық технологияның нақты анықтамасынсыз компаниялар цифрлық трансформацияны өз ісімен байланыстыру үшін күресуде. [3]

SAP және Oxford Economics жүргізген зерттеуге сәйкес, әлемдік компаниялардың 84% өкілдері алдағы бес жылда сандық түрлендіру өмір сүру үшін маңызды болады деп санайды. Алайда, респонденттердің тек 3% -ы өз компанияларын өзгертуге қадам жасады. Егер сіздің компанияңыздың артта қалғандарын қаламасаңыз, сіз цифрландыруды қолданған немесе оны жасағысы келетіндердің қатарында болуыңыз керек. Егер мұндай қадамдар бұрын жасалған болса, сәтсіздіктерден сабақ алу керек (бар болса).

Сонымен қатар, барлық жеткізу тізбегінің шеңберінде цифрлық технологияларды енгізу үрдістерді оңайлатуға және синхрондауға, сондай-ақ шешімдер қабылдау жағдайларын жан-жақты есепке алуда мынадай мүмкіндіктер береді:

1. Өндірістік процестерді басқару жүйесін оңтайландыру;
2. Профилактикалық техникалық қызмет көрсету және жөндеу;
3. Қосалқы бөлімшелердің бизнес-үдерістерін зерттеу;

Кәсіпкерлік құрылымдар қызметінің цифрлық өзгеру белгілері:

1) Цифрлық өнімдер жағынан өнімнің барлық мазмұны материалдық - заттық пішіннен сандық пішінге яғни цифрлық түрге ауысады, бұл ретте өнімнің материалды заттық нысаны сақталып, тек өнімді пайдаланудың цифрлық көрінуіне басым назар аударылады;

2) Құнды жасау тізбектерін цифрлық ұйымдастыру: ұйымның қызмет бизнес-платформалар құру жолымен өзінің барлық контрагенттері мен клиенттерімен терең кооперациялық желі неігзінде цифрлық ұйымдастыруға маманданады.[4]

Екінші бір маңызды сұрақтардың бірі ол цифрландырудың қай бағыттары жақсы?.Осы сұраққа жауап ретінде алатын болсақ көптеген компаниялар барлық процестерді өзгерте бастайды және ең бастысы, сәтті жасаса, бұл тым оптимистік нысанда болады. Дегенмен, көп нәрсе кәсіпорынның қажеттілігіне байланысты: кейде бизнестің маңызды бағыттарын түрлендіруді бастау керек болады, бірақ, әдетте, бұл қауіпті іс және оны жасауға аздар. Көпшілігі эксперимент жүргізу үшін екінші немесе одан да маңызды бизнес бағыттарын таңдап, жарыққа төзімділік жолымен жүреді.

Нәтижелей келе өзгерістерге тез бейімделу және клиенттің күтулеріне бейімделіп, жұмысты жылдам оңтайландыру - бизнесті цифрландыру негізгі міндеттер болып табылады. Клиенттерге қызмет көрсету жылдамдығы мен сапасы туралы үміттер тез өсуде. Бұл әсіресе тұтынушылардың жас

буынына қатысты. Қызмет көрсетудің жоғары деңгейі әдеттегі талапқа айналуға. Несие алу, қызметті іске қосу, тауарларға тапсырыс беру, шығындар туралы ақпаратқа қол жеткізу, кеңестер алу - клиенттер осының барлығын «қолында» болған құрылғылардың көмегімен орындағысы келеді. Тұтынушылар уақыттарын көбірек бағалайды, оларға жедел кері байланыс, сонымен қатар олардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін анық және ыңғайлы интерфейс қажет. Ақпараттық ресурстардың жақсы дизайны, онлайн-чаттардың болуы, жеке тәсіл - осының бәрі цифрлық әлемнің бөлігі. Оған дайын емес компаниялар жай жоғалып кетуі мүмкін.

Әдебиеттер тізімі

1. Сибель Томас М. Почему цифровая трансформация теперь находится на плечах CEO // McKinsey Quarterly, декабрь 2017. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.mckinsey.com/quarterly/overview/html> (дата обращения: 19.04.2018)
2. <https://primeminister.kz>
3. Бугин Жак, Кэтлин Танги, Хит Мартин и Уилмотт Пол Почему цифровые стратегии не работают // McKinsey Quarterly, январь 2018 [Электронный ресурс]. URL: <https://www.mckinsey.com/quarterly/overview/html> (дата обращения: 19.04.2018)
4. Фуколова Юлия Новая эра маркетинга // Harvard Business Review Россия. 08.02.2018 [Электронный ресурс].

Жаңа технология контекстіндегі жоғары технологиялық стартаптар

Б.Г. Нурпеисов¹, Н.Н. Ескендир², Д.Е. Жумадилов³

¹Экономика және халықаралық бизнес кафедрасының доценты, э.ғ.к.

²Экономика және халықаралық бизнес кафедрасының аға оқытушысы

³«Іскерлік әкімшілендіру» мамандығы бойынша 1 курс магистранты

Nurpeisov@mail.ru, Esk_nesip@mail.ru

^{1, 2, 3} Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: Мақалада стартап ұғымы айқындалған, стартаптардың жіктелуі келтірілген, олардың негізгі артықшылықтары мен кемшіліктері қарастырылған. Жоғары технологиялық стартаптардың айырмашылықтары мен негізгі сипаттамалары анықталды. Жоғары технологиялық стартаптар секторында жоғары технологиялық бизнесін дамытудың негізгі драйверлері анықталды және жоғары технологиялық стартаптарды құрудың негізгі әсерлері қарастырылды.

Кілт сөздер: Стартап, инновациялық бизнес, шағын бизнес, жоғары технологиялы стартап, технологиялық патенттер.

Қазіргі әлем өте тез өзгереді және әлемдік экономиканың дамуының алдыңғы қатарында жаңа стандартты емес идея, инновациялық технологиялар, ғылыми әзірлемелер мен зерттеулер, нарықтарды жаһандандыру болып отыр. Қазіргі уақытта жоғары технологиялық өндірістер секторының жекелеген елдердің экономикасына және әлемдік экономикаға әсерін тұтастай асыра бағалау қиын. Сарапшылардың бағалауы бойынша, қазіргі таңда жоғары технологиялық өнім секторының көлемі ақшалай мәнде шамамен 3 трлн долларды құрайды. 2025 жылға қарай бұл көрсеткіштің кем дегенде тұтас тәртіпке өсуі болжанып отыр, бұл осы сектордың жоғары инвестициялық тартымдылығы мен айтарлықтай даму әлеуетінің куәсі. Финляндия тиімді стартап-экожүйелерді құру саласындағы әлемдік көшбасшылардың бірі болып табылады, ал бәсекеге қабілеттіліктің халықаралық рейтингінде жетекші орынға ие. Финляндия дамыған инфрақұрылымды, әлемдік нарыққа қолжетімділікті, озық тәжірибе мен инвестицияларды түрлі көлемдегі жоғары технологиялық жобаларға ұсынады.

Сегіз табысты стартаптың негізін қалаушы және танымал американдық кәсіпкер Бланк Стивінің анықтамасына сәйкес: Стартап-бұл жаңғыртылатын, масштабты және рентабельді бизнес-модельді іздеумен айналысатын уақытша құрылым.

Шағын бизнестегі стартаптарға қызмет көрсету саласының шағын компаниялары жатады. Нарықтағы жетекші жағдай осы стартаптардың меншік иелерінің басымдығы болып табылмайды, ал олардың табыстылығы, әдетте, рентабельділіктің жоғары көрсеткіштерімен айқындалады. Сатуға